

Gäddtarmen

Sydväst om Hangö uddes spets finns området med hållristningar vid Gäddtarmen. Gäddtarmen är ett smalt sund mellan Tullholmen och Kobben. Sundet utgjorde tidigare en skyddad naturhamn, men i dag är det knappast farbart. Gäddtarmen var genom århundraden en populär skyddad hamn för sjöfarare i Finska viken. Här kunde man vänta på gynnsamma vindar t.o.m. flera veckor. Gäddtarmen fungerade också som övernattningsplats. Segelrutterna gick inte rakt över Östersjön, utan man seglade med landkänning, och till natten tog man i land för att vila och koka mat.

I Gäddtarmens klippor uppstod en enastående historisk gästbok, som daterar sig från medeltiden till 1900-talet. De synliga hållristningarnas antal överstiger 600. Inhuggna i klipporna finns många kända svenska och finska adelssläkters vapen, s.k. borgerliga vapen och olika inhemska och utländska bomärken samt bilder. Det finns dessutom små berättelser, av vilka den mest kända hör samman med överste Augustin Ehrensvärds sällskaps besök på holmen 1754. Jakterna Flickan och Agneta låg då vid Gäddtarmen och farkosternas besättning gjorde följande ristningar i klipporna:

”Iagten Flickan kom hit med roligt sällskap d. 21. Aug. 1754 Hahn och Gethe mätte holmarne, Gerdes och Frese iagade, Liedner fiskade, Skytte lagade godt caffè, Ribbing roade sig, v. Spången ristade stenen och A. Ehrensvärd såg på vattnets höjd -- --. Fabian Casimir Wrede kom hit 1754 d 21 augus Cederström, Creutz, Liliehök woro hans föloslagare på des iagt Agneta.” Under det aktuella året 1754 gjorde Hahn och Gethe mätningar under ledning av A. Ehrensvärd inför befästningsarbete i Hangö. Arbetet fortsatte följande år under kapten Hahns ledning gjordes sjömätningar mellan Hangö och Utö 1755. Trots riksdagens beslut befästes Hangö emellertid inte då. De flesta hållristningarna härstammar från 1500- och 1600-talen, i viss mån också från 1700- och 1800-talen. Då hamnen förlorade sin betydelse och blev uppgrundad avtog också antalet ristningar. Den nyaste är ett vattenståndsmärke, som Hangö stad märkt ut 1983 invid ett som gjorts 100 år tidigare av kapten Carl Korsman, nära Jakten Flickan.

Gäddtarmen är ett unikt historiskt område med hållristningar i vårt land. Det är skyddat i fornminneslagen. Gäddtarmen är ett osedvanligt värdefullt fornminnesobjekt, som har särskilt kulturhistoriskt värde för hela Östersjöområdet. Det är därför enligt museiverket tillräckligt värdefullt för att föreslås för Unescos lista över världsarv, för vilken ställs särskilt höga kriterier. Objekten som väljs till Unescos lista över världsarv är kulturhistoriska lämningar av särskilt stor betydelse för hela mänskligheten. På basen av listan skapas en helhetsbild över mänskliga kulturprestationer under olika tider för nuvarande och kommande släktled och objekten måste bevaras under alla omständigheter.

Museiintendent Birger Boström skötte om att Gäddtarmens ristningar putsades upp i mitten av 1960-talet och platsen nyinvigdes genom att president Urho Kekkonen skrev sitt namn under ett nyinhugget Finlands vapen 1967. Också

Kekkonens namnteckning höggs sedan in. Hangö museums bildarkiv.

Claes Fleming Ridder har 1568 låtit hugga in sin vapensköld i klipporna vid Gäddtarmen. Claes Fleming hade varit konung Erik XIV:s betrodda man, men under upproret sagda år gick han över till Johan III. Han blev då riksråd och snart högsta befallningsman i Finland. Till sin död 1597 var han Finlands egentliga regent. Foto: Birgitta Ekström 1983, Hangö museums bildarkiv.

